

9.6.2014

STM/104 /2014

Jakelussa mainituille

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN TOIMINNASTA VUODELTA 2013

Sosiaali- ja terveysministeriö antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätöskannanottonsa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnasta vuodelta 2013 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 8.5.2014 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilin-tarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto antavat aiheita.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Vuosi 2013 oli Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen viides toimintavuosi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos saavutti vakiintuneen aseman sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijalaitoksena. Valtioneuvoston vuoden 2013 aikana tekemillä valtion tutkimuslaitoksia ja sosiaali- ja terveydenhuollon sektoritutkimusta koskevilla päätöksillä sekä valtion talousarvion vuosien 2015 - 2018 kehyksiä koskevilla päätöksillä on merkittävä vaikutus Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen tulevaan toimintaan. Laitos aloitti-kin jo vuoden 2013 aikana valmistautumisen ja sopeutumisen uuteen tilanteeseen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön käynnissä oleva laaja uudistustyö edellyttää vahvaa tietopohjaa päätöksenteon tueksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tuotti merkittävän osan tästä tarvittavasta tiedosta ja antoi asiantuntija-apua sosiaali- ja terveysministeriölle lainsäädännön uudistamistyössä sekä toteutti ensimmäisen sote-uudistuksen vaikutusten ennakoarvioinnin varsin nopealla aikataululla.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tuki asiantuntemuksellaan sosiaali- ja terveysministeriötä hallitusohjelman, rakennepoliittisen ohjelman ja muiden merkittävien tehtävien toimeenpanossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos oli mukana Maailman terveysjärjestön kanssa tehtävässä yhteistyössä ja antoi EU -yhteistyössä merkittävää tukea sosiaali- ja terveysministeriölle mm. tartuntatauti-, ympäristöterveys-, alkoholi-, tupakka- ja rahapeliasioissa. Toisaalta on myös joitain alueita, joilla ministeriö toivoisi saavansa enemmän tukea, kuten esimerkiksi laaja-alaisessa terveyspolitiikassa ja siihen liittyvässä toiminnassa.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos vahvisti vuoden 2013 aikana väestön terveyden, toimintakyvyn ja hyvinvoinnin edistämistyötään ja paransi sitä tukevia seuranta- ja tiedonkeruujärjestelmiä. Laitos tuki muiden tahojen tekemää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyötä kehittämällä menetelmiä ja arvioimalla käytettyjen menetelmien vaikuttavuutta.

Tietovarantoihin liittyen merkittävä asia oli biopankkilain valmisteluun liittyvä asiantuntijatyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos jätti vuoden 2013 lopulla biopankin perustamishakemuksen.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antoi vuoden 2013 aikana merkittävää apua alkoholilainsäädännön uudistuksen valmisteluun sekä tuki muutoinkin ministeriöitä alkoholipoliittisessa keskustelussa.

SOTERKO -verkostoyhteistyössä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos oli aktiivinen.

Terveys- ja hyvinvointiuhkien torjumiseksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehitti mm. influenssa-seurantaa ja uudisti tartuntatautirekisteriä. Samanaikaisesti THL:n omissa yksiköissä tehtävää kansallisen erityistason laboratorioanalytiikkaa jouduttiin vähentämään. Ympäristöterveyden asiantuntijatukea annettiin muille viranomaisille mm. kaivosten päästöihin, rakennusterveyteen, vesiepidemioihin ja tuulivoiman aiheuttamiin terveyshaittoihin liittyvissä kysymyksissä.

Kokonaisuudessaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on saavuttanut vuoden 2013 tulostavoitteet hyvin (arvosana 4). (Arviointiasteikko 5-1; 5 =erinomainen tulos; 4 hyvä tulos, 3=tydyttävä tulos; 2=välttävä tulos; 1=heikko tulos)

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä valmisteluryhmässä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, esitelty hallinnonalan tulohjauspäivillä 3.6.2014 ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on antanut siitä palautteen. Peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1. Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi ” määritteli hallinnonalan kolme päälinjausta:

- hyvinvoinnille vahva perusta,
- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä
- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus on arvioitu Valtiovarainministeriölle annetussa hallinnonalan tuloksellisuuskertomuksessa tyydyttäväksi (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vaikutti linjauksiin erityisesti seuraavilla tavoilla:

- hyvinvoinnille vahva perusta,
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuotti tietoa päätöksenteon tueksi väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä ja antoi asiantuntija-apua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoille sekä koki ja jakoi tietoja hyvin onnistuneista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteistä ja hankkeista.
- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin sekä
Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuotti tietoa väestön hyvinvointi- ja terveyseroista sekä kehitti menetelmiä sekä keräsi tietoa eri toimijoiden käyttämistä menetelmistä syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ja arvioi käytettyjen menetelmien vaikuttavuutta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennelainsäädäntöuudistuksen valmisteluun Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antoi merkittävän asiantuntijapanoksen. Lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos antoi merkittävää tukea mm. itsemääräämisoikeutta koskevaan lainsäädäntötyöhön valmistelemalla luonnoksen lainsäädännön toimeenpano-ohjelmaksi.

- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tehosti influenssaseurainta ja uudisti rokoterekisteriä. Laitoksen asiantuntijat osallistuivat aktiivisesti tartuntatautilain kokonaisuudistuksen valmisteluun sekä materiaallisen pandemiavaraantumisen suunnitteluun.

Ympäristöterveydenhuollon osalta asiantuntija-apua annettiin ajankohtaisissa asioissa mm. kosteus- ja home talkoissa, vesiepidemioissa ja kaivosten päästöjen aiheuttamien vaikutusten arvioinnissa sekä tuulivoiman rakentamisen ympäristöterveysvaikutuksiin liittyvissä asioissa.

2.2. Arvio toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut koko hallinnonalalle yhteiset tavoitteet:

- hallinnonalan toiminnan tuottavuuden parantaminen,
- kokonaisarkkitehtuurin kehittäminen ja käyttöönotto,
- viestinnän kehittäminen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntäminen,
- sukupuolten välisen tasa-arvon suunnitelmallinen edistäminen,
- riskienhallinnan, valvonnan ja sisäisen tarkastuksen kehittäminen,
- talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän käyttöönotto (KIEKU),
- hankintatoimen ja toimitilojen käytön tehostaminen,
- henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.

2.2.1. Toiminnallinen tehokkuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos saavutti sille asetetut toiminnallista tehokkuutta koskevat tavoitteet tyydyttävästi.

Tuottavuus- ja vaikuttavuusohjelma otettiin huomioon talousarvion toteutuksessa ja laitoksen sisäisessä resurssien jaossa.

Kokonaisarkkitehtuurimenetelmän käyttöönotossa edettiin ja kypsyystasoa nostettiin, mutta tavoitteena ollut kypsyystasoa ei saavutettu ja kokonaisarkkitehtuurin resursoinnissa oli ongelmia. Toiminnallisen arkkitehtuurin organisoinnissa oli puutteita. Hankesalkkua saatiin edistettyä, mutta se ei ole vielä kattava. Tiettyjen ylätasojen arkkitehtuurikuvausten valmistelu käynnistyi ja vaiheittaisesta etenemisestä sovittiin. Arkkitehtuuri otettiin käyttöön tietyissä pilotiprojekteissa. Tietovarantojen kuvaus jäi puutteelliseksi. Avoimen datan suunnitelma tuotettiin sovitulla tavalla.

Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisessä ei edetty kaikilta osin tavoitteiden mukaisesti. TORI:iin siirtyminen eteni aikataulussa. Viestinnällisen CRM-hankkeen osalta ei edetty aikataulussa. Tietoturvan perustaso saavutettiin ja korotettua tietoturvan tasoa suunniteltiin.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos irrottautui STM:n konsernin yhteisestä julkaisujärjestelmähankeesta ja aloitti oman verkkopalvelujen uudistamishankkeen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on kuitenkin toiminut hyvin yhteistyökykyisesti uuden hankinnan kilpailutuksen yhteydessä.

Strategisen sopeuttamisen sukupuolivaikutuksia arvioitiin. Tietotuotannossa tuotettiin kattavasti sukupuolijakaumat.

Sisäisen tarkastuksen suunnitelma on laadittu ja sitä toteutettiin.

Talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (KIEKU) käyttöönotossa edettiin ministeriön antaman aikataulun mukaisesti. Toimitilastrategia valmistui syksyllä 2013 ja tilatehokkuus on valtionhallinnon linjausten mukainen. Tuottavuusmittarin kehittäminen on kesken. Kokonaistuottavuuden voidaan arvi-

oida kasvaneen, koska tuotannon volyymi on pysynyt aikaisemman vuoden tasolla vaikka tehty työpanos on vähentynyt.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 110 prosenttia ja ylitti tavoitteen, joka oli 102 prosenttia.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskennan laskentaperusteita muutettiin. Osa aiemmin yhteisrahoitteiseksi toiminnaksi luetusta toiminnasta käsiteltiin kirjanpidossa valtion virastojen välisenä yhteistoimintana. Käsittelytavan muutoksen vuoksi yhteistoiminnasta laadittiin erillinen laskelma. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 81.8 prosenttia ja se alitti tavoitteen 85 prosenttia. Yhteistoiminnan kustannusvastaavuus oli 81.9 prosenttia.

2.2.2 Tuotokset ja laadunhallinta

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos saavutti sille asetetut tuotoksia ja laadunhallintaa koskevat tavoitteet hyvin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos toteutti tulossopimuksen sisältyviä sosiaali- ja terveysministeriön strategian mukaisia, Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle määriteltyjä tulostavoitteita hyvin. Seuraavassa on keskeisiä toteutuneita tavoitteita, jotka liittyvät kolmeen strategiseen linjaukseen sekä muita keskeisiä tietoja, joista ei ole erityiskirjausta tulossopimuksessa.

Hyvinvoinnille vahva perusta

THL onnistui Kaste II -ohjelman toimeenpanossa pääosin hyvin.

THL avusti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja eriarvoisuuden vähentämisen toimeenpanosuunnitelman (HYTE -suunnitelma) tekemisessä.

THL selvitti alueiden ja kuntien tuen tarpeita terveydenhuoltolain toimeenpanossa ja hyvinvointityössä.

Toimintakonsepti osatyökykyisten työllistämiseksi valmistui.

THL toteutti vanhuspalvelulain seurantaa erinomaisesti.

THL:n toiminta opiskeluterveydenhuollon kehittämisessä ei kaikilta osin täyttänyt sille asetettuja tavoitteita.

THL toteutti terveyskeskuskyselyn työttömien terveyspalveluista ja osallistui kunnille suunnatun ohjeistuksen valmisteluun.

THL vastasi osaltaan Kansallisen mielenterveys- ja päihdesuunnitelman eli Mieli-suunnitelman toimeenpanosta. Mieli-suunnitelman toimeenpanoa THL tuki tutkimuksella ja palvelujen kehittämistyöllä.

Hoitoketjujen pitkäjänteistä kehittämistä jatkettiin terveydenhuollon toimijoiden kanssa.

THL osallistui aktiivisesti kansallisen rokotusohjelman kehittämiseen.

AvoHilmo ja Hilmo -toimintoja kehitettiin suunnitelmallisesti.

THL:n koordinoima Potilasturvallisuutta taidolla -ohjelma käynnisti potilasturvallisuuden verkkokoulutuksen. THL:n ylläpitämä verkkopalvelu tarjoaa ajantasaista ja käytännönläheistä tietoa potilasturvallisuudesta.

Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

Maahanmuuttajien terveys- ja hyvinvointitutkimus valmistui.

THL tuotti tutkimustietoa terveyspolitiikan päämäärien toteutumisesta ja terveyspalvelujen toiminnan alueellisista ja sosioekonomisista eroista. Tutkimustietoa käytettiin päätöksenteon tukena.

Ikäihmisten koetun hoidon laadun mittareiden pilotti valmistui.

THL kehitti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluhakemistoa suunnitelman mukaisesti.

THL toteutti tiedonkeruut lastensuojelun ja toimeentulotuen määräaikojen toteutumisesta.

THL antoi asiantuntijatukea lastensuojelun kehittämiseen (laatusuositusten valmistelu ja selvitysryhmätyö).

THL antoi asiantuntijatukea kehitysvammaisten asumisohjelman toimeenpanoon ja vammaisten erityispalveluja koskevan lainsäädännön uudistamiseen.

THL antoi asiantuntijatukea seudullisille lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyhankkeille.

Turvakotien kansalliset laatusuositukset julkaistiin.

THL koordinoi rikos- ja riita-asioden sovittelutyötä ja keräsi siihen liittyviä tilastotietoja.

THL:n panos koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelman valmistelussa oli merkittävä.

THL osallistui rahapelihaittojen ehkäisyyn, näiden haittojen tutkimiseen ja hoidon kehittämiseen. Samoin THL osallistui merkittävällä tavalla tupakkapolitiikan kehittämiseen sekä Suomessa, EU:ssa että globaalisti.

Terveydenhuoltolain mukaan THL seuraa ja arvioi yhtenäisten hoidon perusteiden toteutumista. THL:n vastuulla tulossopimuksessa on yhtenäisten hoidon perusteiden ylläpitotoiminta ja seurannan menettelytapojen valmistelu. Ylläpitotyö ja seurannan kehittäminen eivät edenneet vuoden 2013 aikana.

THL on toteuttanut Suomen vammaispoliittisen ohjelman toimeenpanon seurantaa.

Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

THL toimeenpani hankkeen, jonka tuloksena ympäristöterveysriskit voidaan arvioida aikaisempaa luotettavammin ja kattavammin.

THL osallistui kemikaaliriskien viestinnästä valmistuneen suunnitelman laadintaan.

THL osallistui aktiivisesti STM:n ympäristöherkkyy verkoston toimintaan.

THL jätti biopankin perustamishakemuksen.

THL osallistui vanhus- ja vammaishuollon toimintayksiköiden turvallisuutta koskevan ohjeistuksen laadintaan.

THL edisti poikkihallinnollista yhteistyötä erityisesti maa- ja metsätalousministeriön ja elintarviketurvallisuusvirasto EVIRA:n kanssa epidemioiden torjumisessa ja mikrobilääkeresistenssin torjunnassa.

THL on aktiivisesti edistänyt esteettömyyttä ja tehnyt sitä koskevaa kehittämistyötä mm. ylläpitämällä Design for All -verkostoa.

Oikeuslääkintä

Oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehtiin aikaisempia vuosia vähemmän. Tähän vähentymiseen vaikutti poliisin, oikeuslääkäreiden, hoitavien lääkärien ja THL:n lisääntynyt yhteistyö ja konsultaatio.

Oikeuspsykiatria

Oikeuspsykiatrian asioiden käsittelyaikoja pystyttiin pääsääntöisesti noudattamaan.

2.3. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

THL:n sairaudesta johtuvat poissaolot (7.7 pv/htv) lisääntyivät, mutta olivat edelleen alle valtionhallinnon keskiarvon. Muilta osin henkilöstörakennetta ja osaamista koskevat tavoitteet saavutettiin hyvin.

Työtyytyväisyysbarometrin indeksi (VM baro) oli 3.4. Indeksi parantui ja tavoite saavutettiin. Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä oli 65,2 vuotta, joten tavoite saavutettiin hyvin (vähintään 64,5). Työkyvyttömyyseläkkeelle jäävien osuus oli 0,2 prosenttia (alle 0,5 %) sekä määräaikaisten osuus 22 prosenttia (enintään 25 %). Tavoitteet saavutettiin molemmissa indekseissä hyvin.

3. VTV:n ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 8.5.2014 tilintarkastuskertomuksen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnasta vuodelta 2013.

Tilinpäätöksen liitteellä 12 (Valtiontakaukset ja -takuut sekä muut monivuotiset menot) vuokratavustuiden talousarviomenot on esitetty noin 4,7 miljoonaa euroa liian suurina ja tulevien vuosien osalta noin 11,6 miljoonaa euroa liian pieninä. Rokotehankinnat olisi tullut esittää liitteellä erikseen. Tilinpäätöslaskelmien liitteinä esitettävät tiedot ovat muilta osin esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen edellyttämällä tavalla. Tilinpäätösanalyysi on esitetty valtion talousarviosta annetun asetuksen mukaisesti.

Toiminnallisesta tehokkuudesta annettuja tietoja voidaan pitää riittävinä.

Siirtotalouden tarkastuksessa on tullut esiin puutteita, joiden johdosta THL on ryhtynyt toimenpiteisiin. Sisäisen valvonnan osalta ei ole muuta olennaista huomautettavaa.

Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

4. Toimenpiteet

4.1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetut toimenpiteet

Valtioneuvoston tekemän päätöksen vuosien 2015 - 2018 talousarvion kehyksistä sekä tutkimuslaitos uudistuksesta johtuvien resurssien vähentymiseen liittyvät sopeuttamistoimet tulee tehdä niin, että THL:n asema sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan keskeisenä asiantuntijalaitoksena säilyy vankkana. Sopeutus tulee tehdä niin, että lakisääteiset tehtävät ja muut keskeiset asiantuntijatehtävät

voidaan toteuttaa. THL:n tulee kiinnittää erityistä huomiota siirtotalouden kuluihin liittyvään sisäiseen valvontaan.

4.2. STM:n toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö kehittää edelleen tulosohjausta sekä tulossopimusten valmistelua sekä tulossopimuksen raportointia.

Peruspalveluministeri

 Susanna Huovinen

Kansliapäällikkö

 Päivi Sillanaukee

JAKELU

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
 Ministeriön osastot
 Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
 Valtiontalouden tarkastusvirasto
 Valtiokonttori (Netra)
 Sosiaali- ja terveysministeri
 Tarkastuspäällikkö

